

ISTORICUL FARMACIILOR DIN JUDEȚUL TULCEA

Dr. Nicolae Georgescu-Tulcea

Alături de actul medical propriu-zis, și asigurarea cu medicamente constituie o verigă importantă a asistenței medicale a populației. În cele ce urmează vom încerca să facem o trecere succintă a celor mai importante momente din activitatea farmaciilor din județul Tulcea în perioada 1850-1918.

În perioada 1830-1835 este semnalată activitatea primei farmacii în Tulcea deschisă de Weicum "*spiter*" care lucrase inițial în Moldova (Bacău). În anul 1845, autoritățile otomane iau inițiativa deschiderii "Farmaciei orășenești" aparținând statului, farmacie aflată sub conducerea farmacistului E. Gansel (diploma de farmacist de la Viena), ulterior condusă de I. Voici (din 1851). În anul 1858 consemnăm deschiderea a două noi farmacii în Tulcea, una de către Mihailidis D., farmacist diplomat al facultății din Atena, cea de-a doua de către Capunta, un aventurier cu posibile cunoștințe empirice de terapeutică. Cele două farmacii au o durată scurtă de activitate, Mihailidis mutându-se la Sulina unde dezvoltarea orașului datorată activității Comisiunii Europene a Dunării necesita existența unei farmacii, iar Capunta renunță la farmacie datorită nerentabilității ei. În 1860, dr. A. Rareș face o nouă încercare de a deschide o farmacie, dar datorită dificultăților în aprovizionarea cu medicamente, o cedează după doi ani lui S. Jukovschi, emigrant polonez în Dobrogea, despre care nu știm dacă avea studii de specialitate. În 1866 se deschid două noi farmacii de către Ioan Georgia și Basil Cretoiu. Georgia vinde în anul următor farmacia lui Basil Cretoiu care o preia datorită așezării ei centrale. În aceeași perioadă este semnalată și activitatea doctorului Bogliaco, care activa și ca farmacist, nu numai ca medic. În anul 1870 se mută la Sulina unde, în asociere cu un empiric, cunoscut sub porecla de "*doctorul*

napolitan" (nu am reușit să-i identificăm numele) deschide o nouă farmacie.

În paralel cu această activitate farmaceutică oficială, în perioada 1830-1978 au activat în Tulcea și o serie de vindecători care, după ce consultau bolnavul, îi dădeau imediat și "*medicamentele*" pe care le considerau necesare, fie din trusa medicală pe care o purtau asupra lor, fie că se duceau la "*băcani*" unde preparau remediile necesare. Trebuie amintiți în această categorie Ibrahim Efendi, Aslan Gerah, doctorul Zepa, doctorul Petroviți.

Odată cu instalarea administrației românești în Dobrogea în 1878, situația cunoaște o schimbare semnificativă datorită instaurării legislației medico-farmaceutice din Regat. Vom face o succintă trecere în revistă a acestei legislații, înainte de a continua prezentarea situației farmaciilor.

Legea sanitară din 1874 a constituit un eveniment deosebit pe plan sanitar, ea fiind prima lege sanitară completă a României. În capitolul "*Exercițiul farmaciei*" - articolele 78 - 106 este reglementată întreaga activitate farmaceutică. Se preciza că farmaciile înființate în perioada Regulamentului organic, ca și cele anterioare nu își vor pierde drepturile acordate prin reglementările din 1832, dar, pentru controlul activității farmaceutice se înființau la București și Iași două comisii de control care puteau hotărî închiderea unei farmacii dacă nu se respectau prevederile legale. Pentru modul de funcționare erau stabilite norme precise:

- titlul de farmacist nu era suficient pentru obținerea dreptului de a deschide o farmacie, fiind necesară și acordarea unei concesiuni din partea Direcției Generale a Serviciului Sanitar care funcționa în acel moment în cadrul Ministerului de Interne;

- concesiunea se acorda numai prin concurs, atunci când numărul locuitorilor creștea cu 5000; era stabilit ca între localurile a două farmacii să fie o distanță minimă de 200 metri;

- până în anul 1878 (prelungit ulterior până în 1886) concesiunile se puteau acorda atât cetățenilor români, cât și celor străini, ulterior numai cetățenilor români magistri sau licențiați în farmacie, cu drept de liberă practică acordat de Consiliul Sanitar Superior. Concesiunile erau personale, pe viață, erau acordate pentru o anumită localitate și nu puteau fi vândute sau arendate. Dreptul la concesiune se pierdea dacă farmacia nu era deschisă în maxim 9 luni de la acordarea concesiunii, dacă concesionarul era condamnat penal sau dacă înceta din viață. (Monitorul Oficial al Regatului României nr. 131/6.06.1874).

În anul 1885 este elaborată o nouă lege sanitară care aduce unele modificări capitolului *"exercițiul farmaciei"*, apărând și primele referiri precise la farmaciile din Dobrogea. Astfel, concesiunea nu mai era acordată *"pe viață"*, concesionarul având dreptul de a-și vinde concesiunea unui farmacist român, la fel în cazul încetării din viață a concesionarului, familia acestuia putea arenda sau vinde concesiunea.

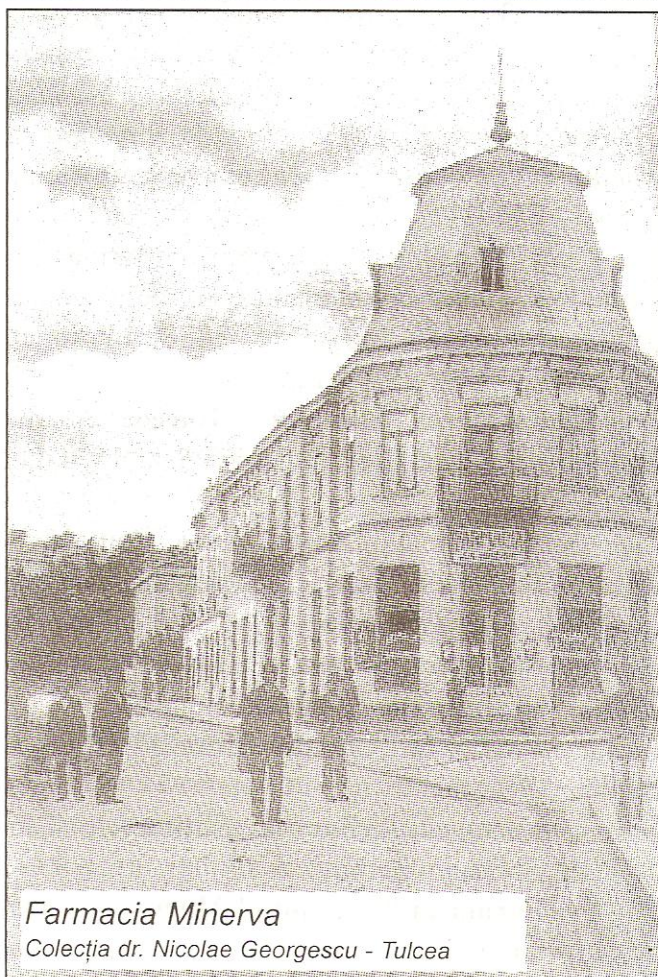
Prin articolul 88 al legii, se stipula că farmaciile din Dobrogea care aparțin unor persoane ce nu îndeplinesc condițiile articolului 93 (să posede diploma de farmacist, să fie cetățean român sau naturalizat, să nu fie condamnat) nu au drept de transmisibilitate. (Monitorul Oficial nr. 2/03.04.1885).

Următoarea lege sanitară (1887) aduce noi completări referitor la farmacii: dreptul de concesionar se putea vinde numai după 10 de conducere personală efectivă; era strict interzis ca o persoană care era proprietarul, arendașul sau administratorul unei farmacii să poată fi proprietarul, arendașul sau administratorului unei a doua farmacii.

În 1893 este elaborată o nouă lege sanitară, ale cărei prevederi vor rămâne valabile până în 1918. Referitor la farmacii se menționa:

- cei care cumpăra concesiunea trebuia să fie posesorul unei diplome recunoscute de Consiliul Sanitar Superior, să fie de naționalitate română și să-și fi îndeplinit stagiul militar;

- concesiunea se putea vinde numai dacă



Farmacia Minerva

Colecția dr. Nicolae Georgescu - Tulcea

fusese obținută prin concurs și dacă farmacia funcționase minim 10 ani sub conducerea personală a concesionarului;

- urmașii concesionarului o puteau administra, arenda sau vinde, dar nu o puteau lăsa moștenire mai departe. La fel, cumpărătorul unei concesiuni nu o putea transmite prin moștenire;

- prevederea că un farmacist nu putea fi proprietarul a două sau mai multe farmacii este abrogată, stabilindu-se posibilitatea existenței unei *"farmacii definitive"* care să dispună de filiale, aflate sub conducerea (arendaș sau administrator) unui alt farmacist;

- Ministerul de Interne, în urma avizului Consiliului Sanitar, putea hotărî închiderea unei farmacii dacă activitatea ei era necorespunzătoare normelor în vigoare sau dacă dispunea de un minim de dotare tehnică. De asemenea, noile produse farmaceutice românești sau străine nu puteau fi introduse în practică decât după aprobarea lor de către Consiliul Sanitar Superior.

Cele arătate mai sus referitor la dreptul de transmisibilitate, cuprinse în articolul 123, para-

grafele 2-3-4, nu erau valabile și pentru Dobrogea, paragraful 5 precizând: *"Prescripțiunile acestui articol nu schimbă condițiile farmaciilor din Dobrogea care sunt și rămân personale"*. (Monitorul Oficial 178/07.11.1893).

Să încercăm acum să analizăm farmaciile din județul Tulcea în lumina acestor reglementări sanitare. La 14 noiembrie 1878 în județ funcționau următoarele farmacii:

- **Farmacia "Minerva" - Tulcea** - fondată în 1866 de Basile Cretoiu: vândută în 1874 lui Iosif Cociu;

- **Farmacia "Romulus și Remulus" Tulcea** - fondată în 1866 de I. Georgia și vândută în 1874 lui Basile Cretoiu;

- **Farmacia "Orașului" Tulcea** - fondată 1845 de administrația comunală otomană;

- **Farmacia "Claudiu Morelli" Tulcea** - fondată 1875;

- **Farmacia "Minerva" Sulina** - fondată 1873 de Gherasim Zervos;

- **Farmacia "Speranța" Măcin** - fondată de B. Zvinografski.

Dintre aceste farmacii, cele din Măcin și Sulina au fost recunoscute cu titlu personal prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 8/06.02.1881, proprietarii lor nefiind cetățeni români. De menționat că populația Dobrogei a dobândit cetățenia română în anul 1880.

Farmacia "Minerva" Sulina a funcționat sub conducerea proprietarului până la încetarea sa din viață la 30.01.1901. Apoi a funcționat în mod

provizoriu în administrarea lui Nicolae Lupescu, pentru ca la 15.06.1906 concesiunea ei să fie dată prin Decret Regal (nr. 2509) farmacistei Petra Avram care o va conduce până în anul 1917, ajutată de Gheorghe Calin, licențiat în farmacie.

Farmacia "Speranța" Măcin a funcționat sub conducerea lui B. Zvinografski până la decesul său (12.09.1893). Se pare că afacerile în acea perioadă nu erau înfloritoare, în 1885 Zvinografski solicitând o subvenție din partea județului. Prefectul Paul Stătescu menționa în *"Expunerea situației județului pe anul 1885"*: *"Cu această ocaziune aduc la conștiința dumneavoastră că în orașul Măcin există o farmacie ale cărei venituri prea minime a pus în pozițiune pe proprietarul ei, dl. B. Zvinografski să reclame un ajutor fie din casa județului, fie din casa comunală - necesitatea unei farmacii este netăgăduită și prin urmare rămâne acum ca consiliul să decidă asupra cererii domnului farmacist"*. În perioada 1893-1902 farmacia funcționează provizoriu sub conducerea farmaciștilor Ernst Bohn, apoi Mihail Buzoianu și Titus Apel. Ulterior, este concesionată lui S. Nicolescu (1903), Nicolae Popovici (1906), M. Filipescu (1910) care va fi ajutat în activitate de elevul de farmacie Iuliu Popp.

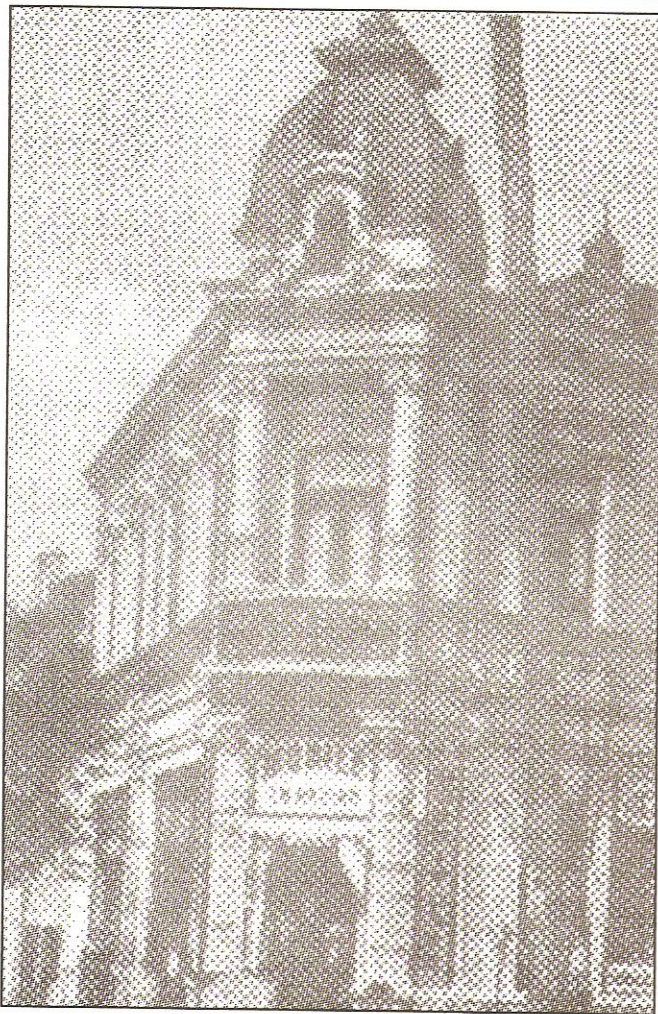
Farmacia "Romulus și Remulus" Tulcea este recunoscută cu drept transmisibil lui Basile Cretoiu, care o va vinde la 11.12.1878 lui Ion Melinescu. Acesta își ia ca asociat pe fratele său Dimitrie. Prin mutarea lui Ion Melinescu la Sulina în martie 1884, farmacia rămâne în posesia lui Dimitrie Melinescu. În 1916 găsim ca proprietar

al farmaciei pe Dimitrie Melinescu - Junior, ajutat de Minodora Vasilescu, studentă la farmacie.

Farmacia "Minerva" Tulcea este condusă de Iosif Cociu până în 1879, apoi până în 1897 de fratele său George. După decesul acestuia este vândută de Natalia Cociu lui Constantin Bălcescu



Farmacia Silvia
Colecția dr. Nicolae Georgescu - Tulcea



(1897), trecând în 1901 în proprietatea lui St. Constantinescu și în 1907 în proprietatea lui Marius Ionescu (contra sumei de 40.000 lei aur). Acesta din urmă va fi ajutat în activitate de elevul în farmacie Nicolae Nicolau.

Farmacia "Orașului" este recunoscută în 1870 ca proprietate a primăriei municipale și este arendată lui H. Perlmutter contra sumei de 4.000 lei anual.

Farmacia "Morelli" Tulcea este recunoscută cu titlu personal, fiind închisă în 1899, la moartea proprietarului.

În 1883, în temeiul legii sanitare din 1874, este deschisă la Sulina **farmacia "La Traian"** de către Ernest Engel (Decret Regal nr. 1127/10.05.1883). La 16.06.1884 Engel se mută la Horezu, concesiunea farmaciei fiind preluată de Ion Melinescu la care ne-am referit mai sus.

În temeiul Legii Sanitare din 1885, Ștefan Radianu obține dreptul de a deschide o farmacie la Babadag (Decret Regal nr. 2013/17.06.1886). Activitatea sa este destul de scurtă, vânzând-o în

decembrie lui Andreas Frank. Deoarece Legea Sanitară din 1887 nu mai permitea înstrăinarea unei farmacii decât la 10 ani de la obținerea concesiunii, Andreas Frank încredințează farmacistului german Joseph Welter conducerea ei. La 16.01.1895, la împlinirea celor 10 ani de concesiune, farmacia este vândută lui Al. Gih. Andreescu, dar va fi administrată efectiv de către Constantin Tucic. La 01.06.1904 farmacia își schimbă din nou proprietarul fiind achiziționată contra sumei de 21.500 lei de către Walther Bomches.

În 1906. Constantin Tucic va deschide o farmacie proprie la Cogealac, fiind în intervalul 1878-1919 singura farmacie care a funcționat într-o localitate rurală.

În legea din 1893, paragraful 5 articolul 123 prevedea, așa cum am mai arătat, că *"farmaciile din Dobrogea sunt și rămân personale"*. În acest fel erau înglobate în aceeași categorie toate farmaciile, indiferent dacă erau proprietatea unor cetățeni români sau străini. Proprietarii de farmacii cu cetățenie română care, conform legii din 1885 (articolul 88) puteau vinde sau lăsa moștenire concesiunile, se văd frustrați de drepturile lor. În urma a numeroase proteste, Consiliul Sanitar Superior se adresează Consiliului Avocaților Statului solicitându-i avizul asupra acestei probleme. Acest consiliu acorda aviz favorabil (nr. 839/30.12.1893) admitându-se ca farmaciile în cauză pot beneficia de aliniatele 2, 3, 4 ale articolului 123. În aceste condiții, Consiliul Sanitar Superior, prin Intermediul Ministerului de Interne Consiliului de Miniștri *"a decide dacă cele cinci farmacii din Dobrogea care aparțin la proprietare licențiați în farmacie cetățeni români urmează a se bucura de dreptul de transmisibilitate prevăzut de aliniatele 2, 3, 4 ale articolului 123 din legea în vigoare"*.

La 21.04.1895 Consiliul de Miniștri avizează favorabil acest referat.

Cu toate acestea, autoritățile locale continuă să creeze greutăți în vânzarea concesiunilor farmaciilor, ceea ce îl determină pe Ion Melinescu să adreseze Direcției Generale a Serviciului sanitar o nouă petiție:

"În urma adresei dv. nr. 26305 din 11.XI.a.c. precum și în Înaltul Decret Regal nr.

4398 din 10.XI.a.c. publicat în Monitorul Oficial nr. 181/14.XI.a.c. prin care, pe baza concursului ce am depus, mi s-a dat concesiunea pentru deschiderea unei farmacii în orașul Sulina, se zice că această concesiune s-a dat în condițiile prescrise la art. 123 și 126 din legea sanitară. Însă alineatul 5 articolul 123 din legea sanitară spune că farmaciile din Dobrogea nu se bucură de dreptul de transmisibilitate, ci rămân personale, fără a se desluși care anume farmacii din Dobrogea intră în prevederile acestui alineat, căci cred că legiuitorul, prin acest alineat a avut în vedere numai câteva farmacii din Dobrogea care aparțin la persoane ce nu întrunesc condițiile legii, nu și farmaciile care au de proprietari farmaciști cetățeni români. De aceea, dar, vă rog respectuos d-le Director General să binevoiți amî da o adresă prin care să se deslușească că farmacia pe care o deschis eu în Sulina nu intră în categoria farmaciilor vizate în alineatul 5 articolul 123 din legea sanitară, ci se bucură de drepturile de transmisibilitate de care se bucură toate farmaciile în genere din țară /.../''

Odată cu adresa nr. 29.846/15.12.1895, care rezolva favorabil cererea lui Ion Melinescu, se încheie și celebra "chestiune a farmaciilor din Dobrogea", chestiune care a stârnit numeroase dispute în presa vremii.

Farmacia Zvinografski, fiind cu titlu personal, după moartea proprietarului, concesiunea "se stinsese" și astfel Direcțiunea Generală a Serviciului Sanitar se vede obligată să organizeze un concurs pentru acordarea unei noi concesiuni.

În același timp, Primăria orașului Isaccea, la solicitările populației, solicita deschiderea unei farmacii în localitate.

Concursurile pentru acordarea de concesiuni sunt organizate la 1.02.1895, 4.10.1896, 21.02.1900, dar fără a se prezenta vreun solicitant. În această perioadă, așa cum am arătat mai sus, farmacia "Minerva" Măcin este condusă în mod provizoriu de Ernest Bohn, Mihail Buzoianu, Titus Apel. Prin ordinul Direcției Generale a Serviciului Sanitar nr. 7296 / 25.04.1898, farmacistul Joseph Schinabel, diriginte - proprietar al farmaciei "La Ville" din Galați conduce farmacia din Măcin ca o filială a farmaciei sale.

În anuarul farmaciilor din 1903 găsim

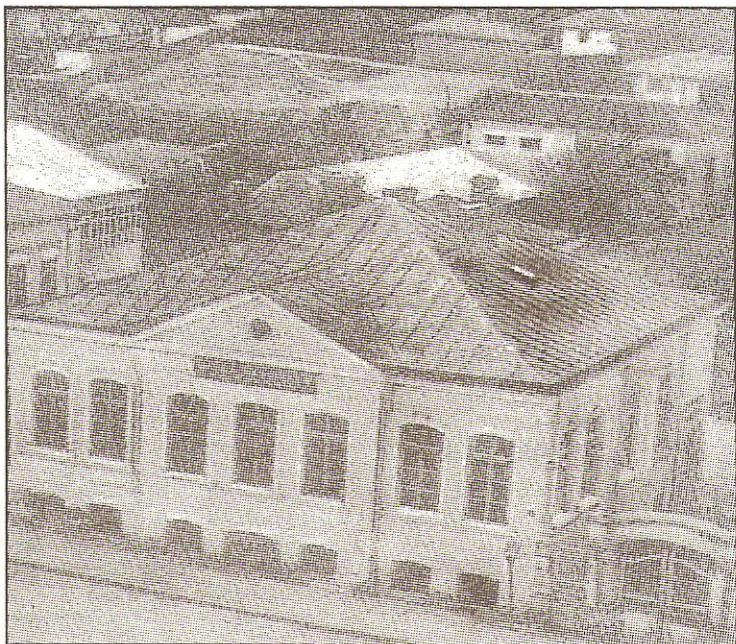
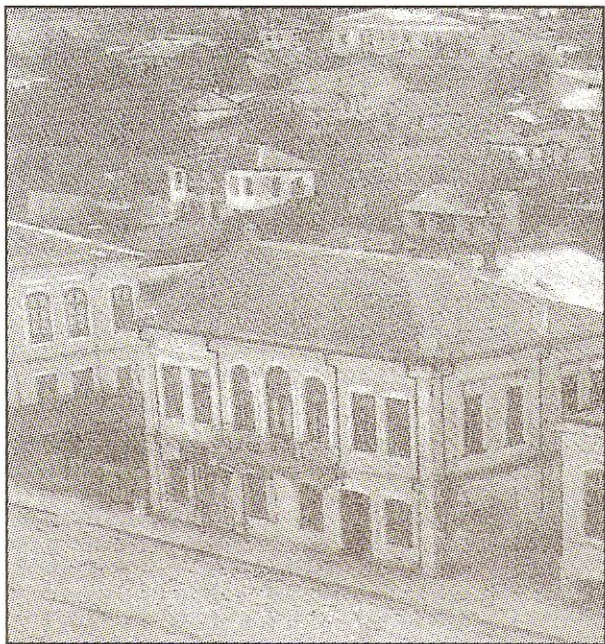
menționată în Isaccea o farmacie - filială condusă de A. Andronescu. În 1908 farmacistul D. Murgescu va obține concesiunea farmaciei, pe care o va numi "**Speranța**". După decesul său în 1913, Emil Popp va cumpăra farmacia contra sumei de 12.000 lei. Totuși, din motive neclare, dreptul său de diriginte-proprietar este recunoscut de abia la 6.04.1915.

În 1913, familia Ștefan Constantinescu deschide **farmacia "La Davilla" în Tulcea**. Prin decretul de înființare (nr. 5544/7.09.1913) se stabilea că această farmacie va fi situată în sectorul cuprins între străzile Mahmudiei, Grădinari, Potcovari, Graur și Calea Gloriei.

Este de menționat înființarea în anul 1903, de către Vasile Sigmireanu a **drogheriei "Crucea Roșie"**. În perioada 1880-1916 a funcționat în Tulcea și o farmacie militară, în cadrul garnizoanei. Aici au fost create truse farmaceutice portative, care din anul 1913 au fost dotate toate unitățile de grăniceri din Delta Dunării. Nu cunoaștem numele tuturor farmaciștilor care au deservit această farmacie militară; în 1916 în acest post a fost numit locotenentul farmacist Roșu Al. Ioan.

În perioada ocupației (primăvara 1917 - toamna 1918) au funcționat în zonele ocupate 49 de farmacii de stat - "Staatapotheke" - dintre care 13 în capitalele de județ (și în Tulcea) și 37 în alte orașe (și la Babadag). Farmaciile de stat efectuau rețete gratuite în contul statului român și vindeau medicamente, al căror cost era vărsat lunar în casele administrației financiare germane. Farmaciile militarizate deserveau exclusiv forțele de ocupație. Toate aceste farmacii erau instalate în localurile unor farmacii publice rechiziționate, materialul existent în acestea fiind completat cu medicamente rechiziționate din alte farmacii sau aduse de la diferite case farmaceutice germane. Personalul care le deservea era alcătuit din farmaciști care se aflau pe teritoriul ocupat.

Întorcându-ne la timpurile de pace și privind harta cu amplasamentul farmaciilor, putem constata că aproape toate erau situate în orașe ceea ce dădea naștere la numeroase dificultăți în aprovizionarea cu medicamente a populației rurale. În această situație, prefectul județului Tulcea, Paul Stătescu, a hotărât încă din 1885



crearea unor mici farmacii comunale: *"La toate comunele din plasa Sulina, Babadag, Măcin și Tulcea s-au înființat farmacii comunale, cu medicamentele strict necesare care se împart de către notarii comunali după instrucțiunile ce li s-au dat de domnii medici de plasă; locuitorii s-au încredințat de binefacerile medicamentelor și aleargă plini de încredere la primărie unde li se dă totdeauna medicamentul ce le folosește mai bine ca descântecele băbești.*

S-au mai înființat de asemenea din bugetul județului trei farmacii portative comandate la Viena de dl. medic primar pe prețul de lei 500 și s-a împărțit medicilor din plășile Tulcea, Babadag și Măcin, iar medicamentele necesare se procură de la alocuțiunea pentru medicamente gratuite; aceste farmacii se transportă de domnii medici întotdeauna când fac inspecții prin comune și aduc foloase reale prin ajutorul dat locuitorilor la necesitate și fără întrerupere."

În anul 1909 consemnăm o altă inițiativă valoroasă - crearea primelor farmacii școlare la Hamcearca și Dunavățul de Jos; în anii următori vor mai fi create altele la Hagilar, Cinele, Mila 23, Ceatalchioi.

În scopul asigurării cu medicamente a pescarilor din Delta Dunării, Administrația Pescăriilor Statului creează 18 farmacii portative în cherhanalele sale, iar medicii de circumscripție instruiesc la fiecare cherhana câte unul din angajați pentru acordarea primului ajutor și folosirea medicamentelor din dotare.

Farmaciiile spitalelor erau aprovizionate de către depozitul regional Galați; astfel în anul 1914 fuseseră trimise de la acest depozit medicamente în valoare de 42.963,45 lei și pansamente în valoare de 853 lei. Totuși, se pare că aceste cantități nu erau suficiente, spitalele județului adresându-se și farmaciilor particulare pentru procurarea unor medicamente. Din datele publicate de Direcția Generală a Serviciului Sanitar referitor la valoarea medicamentelor consumate în anii financiari 1910-1911 și 1911-1912, reținem:

Valori plătite farmaciilor particulare:	1910-1911	1911-1912
Spitalul Tulcea	-	180,00
Spitalul Isaccea	1361,00	1680,00
Spitalul Babadag	2577,00	3714,50
Spitalul Măcin	-	1709,00
Leprozeria Tichilești	2603,00	722,75

BIBLIOGRAFIE

1. Gheorghiu E., Pagini din Trecutul farmaciei românești, Ed. Medicală, București 1967
2. Cazacu T., Frunză C., Material documentar pentru rezolvarea chestiunii farmaciilor din România, București, 1916
3. Sfetescu Paul, Expunerea situației județului Tulcea pe anul 1917, Tulcea 1913
4. Georgescu-Tulcea N., Contribuții la studiul activității farmaciilor din județul Tulcea în perioada 1877 - 1918